

transparant

EDITORIAAL

Meer ruimte en verantwoordelijkheden voor de vrouw, ook in de Kerk

Recente uitspraken in Rome

De Pauselijke Raad voor Cultuur, die plaatsvond van 4 tot 7 februari, vergaderde rond het thema 'Vrouw en cultuur: tussen gelijkheid en verscheidenheid'. In zijn toespraak aan de deelnemers deed paus Franciscus een oproep om in het leven van de Kerk meer ruimte te bieden aan de vrouw: "Er is een meer verspreide en ingrijpende aanwezigheid van de vrouw nodig in de gemeenschappen, in pastorale verantwoordelijkheden, begeleiding van personen, gezinnen en groeperingen, en ook in de theologische reflectie". Hij moedigde meer bepaald aan 'nieuwe modaliteiten te bestuderen opdat vrouwen niet de indruk hebben geherbergd te worden, maar dat zij volkomen kunnen deelnemen aan het sociale en Kerkelijke leven: een uitdaging die niet langer kan uitgesteld worden omdat de Kerk vrouwelijk is, de Kerk is *zij* niet *hij*'.

In de maand maart vroeg paus Franciscus christenen in de hele wereld om in het bijzonder te bidden voor de onderzoekers en voor de plaats van de vrouw in de Kerk. "Dat zij, die zich wijden aan wetenschappelijk onderzoek, zich ten dienste stellen van al wat goed is voor de menselijke persoon. Dat de eigen bijdrage van de vrouw in het leven van de Kerk meer en meer erkend mag worden."

De paus doet weinig uitspraken over de rol van vrouwen. Hij zegt heel vaak: "Wie ben ik? Laten we er samen over discussiëren". Laten we dan ook als volwassen gelovigen die discussie aangaan. Kerken zijn niet zo voor revoluties maar verkieszen stap voor stap te evolueren. We zullen dus het debat levendig moeten houden om zo te proberen de eeuwenoude vastgeroeste ongelijkheid, de discriminatie op grond van geslacht, los te wrikken. Het leven in heel wat parochies en verenigingen drijft op vrouwelijke krachten. Ze nemen de catechese op zich, net als de zorg voor armen of zieken. Maar als het erop aankomt, wordt er dan echt naar hen geluisterd?

Opinies bij ons

Volgens kerkjurist en rector Rik Torfs moeten we de paus een aantal jaren geven en dan is er kans op duurzame verandering. "Gehuwde mannen die priester mogen worden, zal de eerste stap zijn. Vrouwelijke priesters, die gaan er ook ooit komen, daar ben ik honderd procent zeker van. Maar wanneer? Ik zei het al: Franciscus moet gestaag te werk gaan. Maar dan nog: sommige grote veranderingen kunnen heel snel komen – wie had, pakweg, de val van de Muur voorspeld?"

Toon Vandevelde, economisch filosoof en ethicus, sluit daarbij aan met: "Op het punt van de vrouw in de Kerk, het celibataire priesterschap en de seksuele ethiek heeft de Kerk zich echt losgezongen van de wereld. Als Franciscus de Kerk bij de tijd wil brengen, een beetje échte *aggiornamento* wil bewerkstelligen, dan zal hij op die punten moeten ingrijpen".

Internationale vrouwendag

Op zondag 8 maart vond er naar aanleiding van de Internationale Vrouwendag in het Provinciehuis in Leuven een debat plaats over de positie van vrouwen in de katholieke Kerk. Katlijn Malfliet, Annemie Dillen, Rik Torfs, Mieke Van Hecke en ondergetekende riepen elk vanuit hun eigen gelovig engagement op tot meer diversiteit in de Kerk. In Vlaanderen is 76% van de lekenpastores in de zorg vrouwelijk en bij de parochieassistenten is dit zelfs 86%. Daar tegenover staat dat vrouwen zo'n 10% uitmaken in de samenstelling van de bisschopsraad die het centrale beleid van een bisdom uittekent. De cijfers spreken voor zich: vrouwen binnen de katholieke Kerk zijn oververtegenwoordigd aan de basis, terwijl zij amper inspraak hebben aan de top. Omdat vrouwen op dit moment geen toegang krijgen tot de 'gewijde ambten', is vrouwelijk leiderschap binnen de katholieke Kerk wel aanwezig, maar kerkjuridisch gezien geen evidentie. Het verbod om vrouwen tot priester te wijden én het feit dat bestuursmacht en wijding samenhangen, veroordeelt vrouwen er op dit moment toe om tweederangsburgers te zijn. Toch dienen vrouwen leiderschapsposities op te nemen omdat ze daar competent voor zijn en omdat dit bovendien een meer inclusief en divers beleid oplevert. De maatschappelijke verwezenlijkingen van vrouwenbewegingen kunnen een belangrijke rol spelen om ook komende gelovige generaties te inspireren om een leidinggevende rol binnen de Kerk op te nemen. Leiderschap moet wel gezien worden als gedeelde macht, eerder dan als hiërarchische macht. Enkel in bepaalde functies vrouwen benoemen, ver-

andert weinig aan de cultuur. Kritische en constructieve reflectie over de klerikale cultuur is daarom noodzakelijk. De geëngageerde gelovigen werden opgeroepen om vanuit de eigen kritische loyaliteit mee beweging te maken. "Laten wij samen stappen zetten om verandering te brengen in de Kerk die onze Kerk is, want wij zijn finaal de Kerk. Laten wij onze krachten bundelen en verder gaan."

Open communicatie

De discussie man-vrouw-ambt vraagt om eerlijkheid, eerlijkheid naar jezelf, over je motivaties, over je eigen man- of vrouw-zijn, over je wensen als vrouw of je angst voor concurrentie als man.

Volgens theoloog Johan Harmanny betekent het open durven kijken naar exegetische keuzes uit het verleden en moed om die exegetische conclusies in vraag te stellen zonder het gezag van de Bijbel ter discussie te stellen. Het vraagt om lef om uitspraken te doen die sommigen misschien niet zo graag horen en om fijngevoeligheid bij het uiten van conclusies die mensen kunnen raken. Maar het vraagt zeker om gebed tot God. De God die man en vrouw naar Zijn beeld schiep. Die zelf man noch vrouw is maar op een onbegrijpelijke manier boven dit onderscheid staat. De God die zijn Kerk al 2000 jaar bewaard heeft en dat ook in de 21e eeuw zal doen als mensen hem oprecht willen dienen.

Josian Caproens, voorzitter

IPB - NIEUWS

IPB-Forum over Kerk en seksualiteit in de 'Relatio synodi'

Zaterdagmorgen 7 maart kwam het IPB-Forum bijeen in Antwerpen. Het overleg was een vervolg op het Forum van december toen gereflecteerd werd over het gezin met het oog op de algemene zitting van de bisschoppensynode over het gezin in oktober in Rome. Deze keer was Ilse Cornu als gastspreker uitgenodigd. Zij verhelderde hoe vanuit verschillende posities over seksualiteit kan gedacht en gesproken worden. Tijdens de bijeenkomst kwamen ook 3 getuigenissen aan bod: Marcel en Juliette via een filmpje op www.zorgtv.be, een holebi-koppel en een vrouw getrouwd met een gescheiden man. In de groeps gesprekken werden enkele vragen uit de lange lijst van de Vaticaanse bevraging van dichterbij bekeken en samen beantwoord.

Leer en pastoraal samenhouden

Ilse Cornu, docente ethiek aan het Hoger Instituut Gezinswetenschappen Odisee en het Hoger Instituut Godsdienstwetenschappen bisdom Antwerpen, liet zien hoe het kerkelijk spreken over seksualiteit enerzijds bepaald wordt door de klassieke leer vanuit de natuurwet en anderzijds door een pastorale houding die de zwakheid van de mens erkent en wil begeleiden. In beide benaderingen vertrekt de Kerk echter vanuit een gesloten waarheidssysteem dat niet ter discussie gesteld wordt. Met de 'pastorale' houding van barmhartigheid beschouwt ze alles wat afwijkt als zwakheid of zelfs zondigheid. Om het met een beeld te zeggen: de Kerk gedraagt zich als een zelfzekere leraar met onwetende leerlingen of als een attente moeder tegenover haar onmondige kinderen. In beide gevallen blijft de verhouding met de gelovigen hiërarchisch en verticaal gestructureerd en door ongelijkwaardigheid gekenmerkt. Een derde mogelijke positie durft het aan om te zoeken naar herformuleringen van de leer en om nieuwe wegen te gaan om de kloof tussen leer en leven te verkleinen. Cornu bracht begrip op voor de angst van de kerkleiding om de katholieke identiteit te verliezen als de Kerk (teveel) zou meegaan in het actuele denken rond seksualiteit, maar wees tegelijk op het risico dat ze anders wel eens het laatste restje relevantie zou kunnen verliezen. Maatschappelijke relevantie en christelijke identiteit sluiten elkaar niet uit: de evangelische boodschap en de christelijke traditie blijven juist dan hun betekenis hebben ook voor de hedendaagse mens als duidelijk wordt waarvoor ze staan, met andere woorden als ze voorgesteld worden vanuit een sterke, bijwijlen ook tegendraadse identiteit.

Een 'naast-samen-positie'

Cornu stelde: "Als Kerk kunnen we onze christelijke traditie en onze evangelische boodschap aanbieden als een nieuw soort dienstbare aandacht voor mensen die zoeken hoe ze hun lichamelijke voluit als een door God gegeven geschenk kunnen ervaren en delen". Mensen willen best wel uitgedaagd worden door proposities van zinvolheid en volmaaktheid als ethische streefdoelen. Maar hedendaagse gelovigen willen niet als onmondige kinderen of onwetende leerlingen worden beschouwd. Ze willen een gelijkwaardige, wederkerige, open, dialogale en participatieve relatie waarin ze beluisterd, begrepen en gerespecteerd worden. Deze dialogale houding heeft sterke Bijbelse gronden. We lezen in het evangelie hoe Jezus aan de blinde Bartimeüs vraagt wat Hij voor hem kan doen, ook al denkt iedereen, Jezus inbegrepen, te weten wat hij zal zeggen. En onderweg naar Emmaüs luistert Jezus eerst een hele tijd naar de ervaringen van de twee leerlingen. De uitleg die Hij daarna geeft, heeft niets dwingend. Hij laat hen vrij om zelf de draagwijdte te ontdekken van wat gebeurd is.

Personalisme als inspiratie

Wat de inhoud van de dialoog betreft, is Ilse Cornu ervan overtuigd dat het personalisme een vruchtbare inspiratiebron kan vormen. Het spreken over seksualiteit blijft dan niet beperkt tot de biologische dimensie, maar ook de andere lagen komen aan bod. Seksualiteit is immers meervormig en meerzinnig door haar lichamelijke, psychologische, familiale, cultureel-historische, relationele en spirituele componenten. In het personalisme kan het mens-zijn omschreven worden als autonomie in verbondenheid. Kenmerken van een zinvolle, menswaardige seksualiteit kunnen gekoppeld worden aan deze

twee begrippen. Als ondergrens spreken we met betrekking tot autonomie van respect en bij verbondenheid van gelijkwaardigheid. Maar een mens verlangt naar meer dan het minimum. Zijn verlangen en streefdoel kunnen uitgedrukt worden in twee andere begrippen: waarachtigheid en tedere trouw. Met waarachtigheid wordt bedoeld dat we mensen zijn uit één stuk, dat ons lichaam drager is van symboolkracht, voertuig van ons diepste wezen.

Een christelijk personalistisch mensbeeld kan een halt toeroepen aan het individualisme en relativisme omdat het de seksuele mens ziet als een relationeel wezen. Mensen zijn fundamenteel gericht op de ander en de Ander. Het stelt bovendien de gewetensvrijheid centraal in plaats van zich te baseren op een gesloten denksysteem. Met een goed gevormd geweten kan de hedendaagse mens nieuwe gegevens uit de wetenschappen en de omringende cultuur zonder angst toelaten en beoordelen. Vanuit de grote grondlijnen die hem door de Kerk worden aangereikt, is hij in staat om in de concrete situaties van zijn leven te onderscheiden wat bijdraagt tot meer menselijkheid.

Bijbelse grondlijnen

Cornu zei: "De Kerk heeft, vanuit haar zending om mensen tot menswaardige seksualiteit op te roepen, een fundamenteel bevrijdende, zingevende en gelukkigmakende boodschap vanuit de Bijbelse en evangelische horizonten en grondlijnen rond seksualiteit". Seksualiteit is immers sinds de schepping een Gods-geschenk om in fundamentele gelijkwaardigheid te leven. God zag dat het goed was. Sinds God mens werd in Jezus, is geseksueerde lichamelijke bekleed met heiligheid. Seksualiteit is trouwens doorheen heel de Bijbel een teken van verbinding tussen mensen en tussen de mens en God zelf. Het Verbond wordt vaak voorgesteld als de relatie tussen man en vrouw. Seksualiteit kan vindplaats heten van transcendentie maar zal ook altijd vragen om heling en bevrijding. Het sacrament van het huwelijk wil die aanwezigheid van God expliciteren. Het slotdocument spreekt over het huwelijk als icoon van Gods liefde. Zo'n verheven ideaal kan niet (enkel) waar gemaakt worden door de prestatie van de gehuwden maar is (vooral) geschenk van Gods genade. Om te eindigen gaf Ilse Cornu nog 2 vragen mee in verband met gewetensvorming die ze hoorde van frère Emmanuel. Welk woord kan ik spreken, welk gebaar kan ik stellen om het vertrouwen van de ander te vergroten dat hij of zij oprecht bemind wordt? Welk woord kan ik spreken, welk gebaar kan ik stellen om mijn capaciteit om te beminnen en die van de ander te laten groeien?

Verslag Carine Devogelaere

Een echo uit de gesprekken

In de groeps gesprekken werden 6 thema's voorgelegd uit de vragenlijst in voorbereiding op tweede synode over het gezin. We geven u slechts enkele gedachten uit de antwoorden mee.

Zorg voor gebroken gezinnen (vraag 20 en ook 22 en 35)

In kwetsbare en gebroken relaties moeten we een zeer groot respect tonen voor de persoon. We mogen niet oordelen, ook al is er soms een 'schuldige'. We mogen de betrokkenen niet in de steek laten. Bij een 'foute keuze' zijn respect en vergeving erg belangrijk.

In de pastorale zorg is het niet evident om begeleiding te vragen als je weet dat je kan veroordeeld worden. Men kan ook mensen in kwetsbare relaties samenbrengen om elkaar te ontmoeten en te ondersteunen. Helen staat hierbij centraal, het geven van een perspectief.

Waarde van het christelijk huwelijk (vraag 8 en ook 10-12-15-17-18)

Het gezin als leerschool in het beminnen. Waarden die belangrijk zijn: een combinatie van zelfontplooiing en engagement. Het engagement ligt op 2 niveaus: het verlangen (willen kunnen) en het haalbare (kunnen realiseren). Het blijft een waagstuk waar je in gelooft en waarvoor je ten volle moet gaan. Eerder dan te spreken over onverbreekbaarheid, kiezen voor duurzaamheid, trouw.

Een christelijk huwelijk: aanvoelen dat het de menselijke mogelijkheden overstijgt. God heeft ermee te maken maar niet zo dat er sprake is van een soort predestinatie (Gods plan) waarbij alles vastligt. Vruchtbaarheid is meer dan kinderen, ook al horen die wezenlijk bij het huwelijk. Maar de vruchtbaarheid zit ook in andere engagementen.

Vorbereiding en begeleiding (vraag 31 en ook 28 en 30)

Er zijn een aantal groepen en bewegingen waarbij jonge koppels en gezinnen kunnen aansluiten (gelovige gezinsgroepen, Mariage Encounter, ...). Gezinnen zoeken elkaar op en vinden elkaar op gezinsvakanties, rond abdijen...

Speciale aandacht voor koppels waarvan slechts een van beiden gelovig is. Hoe kunnen die begeleid, ondersteund worden? Misschien vertrekken vanuit de vraag: wat kan de Kerk voor u doen?

Ouderschap (vraag 42 en ook 45)

Nu spreekt de Kerk ouders aan op bijzondere momenten zoals doop en communie. Maar er is nood aan plekken waar ouders elkaar kunnen vinden om te praten over hun gezin, hun kinderen en om bij moeilijkheden steun te vinden. Er zijn wel al van die ontmoetingspunten, o.a. op gezinsvakanties. Kan de Kerk nog meer inzetten op dergelijke ontmoetingsplaatsen?

Ook de omgekeerde denkrichting is belangrijk: wat kunnen jonge gezinnen betekenen voor de Kerk?

Echtscheiding en hertrouw (vraag 38)

De Kerk heeft nood aan een kader waarbinnen over het mislukken van het huwelijk kan gesproken worden. Niet elke mislukking is fout of zondig. Aandacht voor het persoonlijk geweten.

Nietigverklaring is slechts in een beperkt aantal gevallen van toepassing. Kan er ook gesproken worden van een huwelijk dat geestelijk dood is?

In nieuw samengestelde gezinnen worden ook de partners die geen echtscheiding meemaakten getroffen. Hoe kunnen we dit voorkomen?

Homoseksualiteit (vraag 40)

Waarom vraagt men enkel aandacht voor de ouders en siblings van holebi's en niet voor henzelf? Ontdekken en aanvaarden dat je anders bent, is voor heel wat betrokkenen een moeizaam proces.

Tijd en ruimte bieden aan mensen die op verhaal willen komen. Verwerking dat zoon of dochter homoseksueel geaard is, is vaak moeilijk voor mensen die opgevoed zijn met een veroordelende houding.

Huiskerk als model voor de universele Kerk en niet omgekeerd. In een gezin proberen mensen elkaar graag te zien, wat er ook gebeurt, wie ze ook zijn. De Kerk met grote K kan daar uit leren.

Getuigenis van een gehuwd holebi-koppel

- I** Ik was opgevoed in een traditioneel gezin met het scenario 'huisje, tuintje, boompje, kindje'. Toen ik J beter leerde kennen, ging er een nieuwe wereld voor mij open. Het was tot dan nooit bij mij opgekomen dat ik ook op een vrouw kon vallen. Pas na maanden durfde ik het aan mijn ouders te vertellen. Ik was bang voor hun reactie. Zou ik nog wel hun modeldochter zijn? Mijn broer en schoonzus reageerden direct positief. Mijn ouders hadden duidelijk tijd nodig om het te aanvaarden, vooral omwille van wat de mensen wel gingen denken. Nu zien ze ook dat ik gelukkig ben en staan ze volledig achter ons. Bij J kan en mag ik mezelf zijn. Ik zie haar graag en ik wil er voor haar zijn in goede en kwade dagen.
- J** Ik ben leerkracht en ooit op een tentenkamp van de IJD getuigde iemand van haar anders-geaard-zijn. Ik vroeg achteraf aan die persoon hoe je dat bij je werkgever aanbrengt. Ze zei: 'Toon eerst wie je bent, en dan nemen ze dat stukje van jou er zeker wel bij'. Dat is inderdaad ook wat ik ervaren heb. Het is een onderdeel van wie ik ben, maar ik ben meer dan dat alleen en dat hebben mijn werkgevers, collega's en vrienden ontdekt. Op onze weg komen we heel wat gelovige mensen tegen die kerkelijk actief betrokken zijn. En we merken dat ze ons aanvaarden. Daarom vragen we ons af of die hele kerke-
lijke leer niet heel ver af staat van het leven zoals het eigenlijk is.
- I** Een tijd geleden wilden we onze relatie verder doen groeien en op een ander niveau brengen. Daarom hebben we beslist om te trouwen. Veel belangrijker dan het burgerlijk huwelijk was het voor ons om een engagement uit te spreken tegenover het hogere, tegenover God, maar ook tegenover elkaar in het bijzijn van mensen die veel voor ons betekenen. Hoewel het eigenlijk niet echt mag, een holebi-huwelijk in de kerk, voelden we ons heel hard gesteund door de diaken, maar ook door de priester van de parochie. We wilden er niet veel ruchtbaarheid aan geven maar men heeft ons toch gevraagd of de aankondiging in KERK&leven mocht komen. Zo konden ook andere mensen merken dat er een groep is binnen de Kerk die daarvoor open staat. Tijdens onze 'huwelijksviering' zelf hebben we vooral heel veel warmhartigheid ervaren.
- J** We willen trouwens in ons engagement nog verder gaan. We kiezen niet alleen voor elkaar, maar we willen er ook zijn voor anderen. We willen onze liefde ook uitdragen. Daarom zijn we bewust pleegouder. Zo hebben we samen, binnen ons gezin al drie kindjes een beetje op weg geholpen.

Getrouwd met een gescheiden man

Ik ben nu elf jaar gelukkig getrouwd met een man die vader is van drie volwassen dochters en opa van vier lieve kleinkinderen, die we samen hebben mogen verwelkomen. Toen ik mijn man leerde kennen, was ik al veertig jaar en leefde hij als gescheiden man alleen.

Waarom de liefde mij pas dan overkomen is, daar kan alleen de Voorzienigheid op antwoorden. Misschien had ik tot dan toe te snel en te hard geleefd en gewerkt. Maar bij B kon ik voor het eerst volledig thuis komen.

Bij het begin van onze relatie heb ik nooit enige gewetensnood gevoeld. B was alleen en ik had nooit het idee dat ik iemand anders leven vernietigde. Integendeel, de kinderen waren tevreden dat hun papa niet langer alleen door het leven moest.

We zijn burgerlijk getrouwd en hebben dezelfde dag samen met onze ouders en kinderen, familie en vrienden, onze dank uitgesproken in een eucharistieviering.

Een kerkelijk huwelijk vond ik op mijn leeftijd niet meer nodig en naar de kinderen toe eerder ongepast. Want dit zou betekenen dat de Kerk eerst het huwelijk waaruit zij geboren zijn nietig of onbestaand moest beschouwen.

Het was voor mij een hele schok om bij de voorbereiding van de debatten voor de gezinssynode te beseffen dat ik door mijn 'onregelmatige gezinssituatie' volgens de officiële leer niet kan toegelaten worden tot de biecht, de communie, zelfs de ziekenzalving.

Ik wist wel dat zulke opvattingen bestonden, maar dacht dat het een vertolking was van een of andere conservatieve strekking. Gelukkig is er een groot verschil tussen de pastorale opstelling van onze bisschoppen en priesters in Vlaanderen en de officiële doctrine. Maar een zo grote kloof maakt de Kerk minder geloofwaardig en betrouwbaar.

Het huwelijks sacrament is uniek en eenmalig in een mensenleven. Onverbreekbaar ook of onuitwisbaar zoals het doopsel of de wijding. Maar de communie zie ik als het sacrament van de heling. De gebrokenheid van ons menselijk leven, van elk menselijk leven wordt in Zijn gebroken Lichaam omgevormd tot heilheid, tot heil en bron van eeuwig leven. De communie is er voor alle omstandigheden en voor alle dagen van ons leven.

Mijn bescheiden visie is dat niet de opvattingen over de inhoud of de rijkdom van de sacramenten van het huwelijk, de biecht en de communie moeten veranderen, maar wel de boven- of onderschikking tegenover elkaar. Nu komt het voor dat de onverbreekbaarheid van het huwelijk de allerhoogste sacramentele waarde is. Een trage, maar zekere beweging in de leer zou haar meer tijdsbestendig maken dan een versterkte houding.

Wat ook de uitkomst van de gezinssynode zal zijn en waartoe de Heilige Geest onze Kerk ook zal leiden, voor mij is er het besef dat er ook een zekere genade schuilt in de periferie. Of zoals paus Franciscus vaak zegt: "Het is maar in de periferie dat men de waarde van het centrum ten volle beseft".